

Sportsko novinarstvo i etika

Gabrić, Marino Roko

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:439289>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Studij komunikologije

SPORTSKO NOVINARSTVO I ETIKA

Završni rad

Kandidat: Marino Roko Gabrić

Mentor: izv. prof. dr. sc. Danijel Labaš

Leali Osmančević, mag. comm.

Zagreb, rujan 2017.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Sportsko novinarstvo u Hrvatskoj i svijetu	2
3. Etika sportskog novinarstva	3
3.1 Etički kodeksi	6
4. Etički problemi u sportskom novinarstvu	8
4.1 Izvještavanje o nogometu	8
4.2 Izvještavanje o košarci.....	11
4.3 Izvještavanje o rukometu.....	11
5. Smjernice za etično izvještavanje u sportskom novinarstvu.....	13
6. Zaključak.....	15
7. Popis korištenih izvora.....	16

1. Uvod

Tema ovog rada je odnos sportskog novinarstva i medijske etike u svjetskim medijima na primjerima sportova nogometa, košarke i rukometa.

Od samih početaka sport kao skup sportskih disciplina okuplja veliki broj sportaša, promatrača i navijača. Slijedom tolikog zanimanja pokreću se prvi sportski mediji diljem svijeta, čime se stvara neraskidiva veza sporta i medija. Tako su mediji postali sastavni dio sporta, a sport sastavni dio medijskih sadržaja (Vasilj, 2014: 18). Upravo zbog značajne uloge sporta, mediji doživljavaju niz inovacija kao što su prva novinska fotografija, prva naslovna fotografija te prvi izravni radijski i televizijski prijenos. No, zahvaljujući medijima i sport istodobno raste. Iz razonode, sport se pretvara u visoko profitabilnu industriju, koja prema određenim procjenama donosi zaradu veću i od nekoliko milijardi eura godišnje. No, u isto vrijeme postaje zabrinjavajuće kako se sport mijenja iz zabave u industriju novca, a kako mediji sve više nastoje udovoljiti zahtjevima profita. U svemu tome, etika postaje manje važna, a etičke pogreške sve češće.

Cilj završnog rada jest analizirati etičke probleme sportskog novinarstva te dati smjernice za unaprjeđenje njegovih etičkih standarda.

U prvom dijelu rada izložena je povijest sportskog novinarstva u Hrvatskoj i svijetu. U drugom dijelu rada predstavljena je važnost etike za sportsko novinarstvo. U trećem dijelu rada analizirani su najčešće etički problemi sportskog novinarstva, a u četvrtom su dijelu rada predstavljene smjernice za etično izvještavanje o sportskim temama.

2. Sportsko novinarstvo u Hrvatskoj i svijetu

Sportsko novinarstvo jedno je od šest vrsta područnog novinarstva. Osim što je najbolje definirano i jasno ograničeno, sportsko novinarstvo ima izrazite mogućnosti i slobode u izvještavanju (Malović, 2005: 305). Sportsko novinarstvo definirano je kao posebna vrsta koja sportske događaje i s njima povezane teme najavljuje, prenosi, komentira te analizira. Neizostavni dio tog procesa su sportski događaji i njihovi sudionici, predmet informacije, mediji i sportski novinari te primatelji odnosno publika (Vasilj, 2014: 23).

Počeci sportskog novinarstva u Hrvatskoj vežu se uz 1948. godinu kada se osniva sekcija sportskih novinara. Zanimljivo, tadašnja sekcija sportskih novinara bila je prva stručna sekcija u udruženju profesionalnih novinara na području tadašnje Jugoslavije. Njihovom zaslugom osnovana je i Savezna sekcija novinara Jugoslavije, ali tek 1960-ih (HZSN, 2017). Nadalje, u narednim godinama nakon osnivanja sekcije, kvaliteta rada sportskih novinara raste. Brojni sastanci i druženja sportskih novinara rezultiraju osnivanjem prvog sportskog lista, *Sportskih novosti* 1946. godine. U isto vrijeme, sekcija potiče suradnju s krovnom udrugom sportskih novinara, AIPS-om. AIPS (Association Internationale de la Presse Sportive), svjetska udruga sportskih novinara, osnovana je 1924. u Parizu, a danas okuplja više od 150 zemalja članica. Posljednjih godina radi na obrazovanju mladih novinara kroz održavanje škole novinarstva. (Vasilj, 2014: 22).

Nakon što je Hrvatska 1991. godine istupila iz Jugoslavije, sekcija sportskih novinara mijenja naziv u Hrvatsko društvo sportskih novinara (HDSN). Godinu dana kasnije AIPS prima HDSN među svoje članice. HDSN 1994. godine mijenja naziv u današnji Hrvatski zbor sportskih novinara, a dolaskom Jure Ozmeća na čelo Zbora, započinje uspon na svim poljima (HZSN, 2017).

3. Etika sportskog novinarstva

Iako postoje brojne definicije etike, Hrvatska enciklopedija (2017) etiku definira kao skup načela moralnog ponašanja skupine i društva, koja se temelje na vrijednostima kao što su iskrenost, dobrota i poštenje. Etika za novinarstvo predstavlja pitanje o ispravnom i dobrom (Kunczik, Zipfel, 2006: 104). Međutim, treba jasno naglasiti da etika, kao skup načela moralnog ponašanja, ne jamči etički stav sportskog novinara. Dakle, konačnu odluku donosi novinar, novinar odlučuje hoće li postupiti etično ili pak neetično. Primjerice Denis McQuail (1994: 126) definirao je novinarsku etiku sljedećim značajkama:

1. Istinitost i točnost.
2. Nepristranost i poštenje.
3. Poštovanje osobnosti i privatnosti.
4. Neovisnost o pojedinim interesima.
5. Odgovornost prema društvu i društvenim dobrima.
6. Poštovanje zakona.
7. Moral pristojnost i dobar ukus.

Prema broju etičkih dvojbi u sportskom novinarstvu, može se zaključiti kako je etika sve manje zastupljena u svakodnevnom radu pojedinih sportskih novinara. Naime, etički problemi sportskog novinarstva su: „ovisnost novinara o vlasniku medija, sukob interesa, propusti u provjeravanju informacija, prikazivanje informacija koje daju prednost klubu ili sportašu, zadiranje u privatnost sportaša ili sportašice, prikazivanje nasilja i pogibeljnih scena, govor mržnje i plagijat“ (Vasilj, 2014: 32–35).

Etički problemi sportskog novinarstva pojavljuju se iz više razloga. Jedan od razloga pojave etičkih problema je proces privatizacije medija. Naime, s procesom privatizacije mijenja se vlasnička struktura medija. Pojedine medije preuzimaju vlasnici koji izravno utječu na uređivačku politiku medija. Shodno tome, raste i pritisak na urednike odnosno novinare koji su prisiljeni raditi protivno etičkim načelima novinarske struke. Jednostavnije rečeno, novinari rade za interes grupe ili pojedinca, a ne za opći interes. Međutim, postavlja se pitanje koja su prava vlasnika i do kuda sežu prava vlasnika i je li vlasniku dopušteno odrediti uređivačku politiku ili pak izbaciti neku vijest. Legitimno pravo vlasnika je određivanje uređivačke politike medija, kao i imenovanje glavnog urednika. Međutim, nije mu dopušteno utjecati na vijesti.

Vlasnik mora poštovati nezavisnost novinara te pravo na uređivačku slobodu medija (prema Malović, 2007: 59).

Drugi razlog pojave etičkih problema je sukob interesa. Sukob interesa sve je raširenija pojava u sportskom novinarstvu. Naime, pojedini sportski novinari u isto vrijeme obavljaju i ulogu djelatnika u odnosima s javnošću. Nesumnjivo, time su narušena osnovna etička pravila novinarske struke koja strogo brani takav način djelovanja. Stoga, novinar bi trebao odlučiti koju će djelatnost obavljati, a koju zamrznuti.

Treći razlog pojave etičkih problema su propusti u provjeravanju informacija. Iako pravila novinarske struke nalažu provjeru informacija, pojedini sportski novinari objavljuju netočne, neprovjerene i nepotpune informacije. Dakako, više je uzroka ove pojave u sportskom novinarstvu. No, jedan se uzrok ističe, a to je nedostatak vremena za provjeru informacija. Kako rokovi bivaju sve kraći, tako novinari sve više griješe. Budući da se vijest o sportskom događanju objavljuje odmah nakon njegovo završetka, sportski novinar nema mnogo vremena za pripremu materijala. Stoga, ne treba čuditi ako im se potkrade i koja pogreška. Međutim, veći je u problem u objavi ekskluzivnih informacija. Kako je konkurencija velika, sportski mediji žele što prije objaviti ekskluzivnu informaciju. To često puta znači kako nemaju dovoljno vremena ili uopće nemaju vremena za provjeru informacija. Objavom neistinite informacije, novinari krše etički kodeks, štete vlastitom ugledu te ugledu medija koji predstavljaju. Naposljetku, štete i ugledu osobe ili organizacije na koju se objavljena informacija odnosi. Bez zaštite ugleda i časti, novinarstvo je osuđeno na propast. Naime, brojni autori smatraju kako uslijed pada profesionalnosti medija, pada i povjerenje publike u medije. Na taj način mediji gube ugled, kredibilitet, ali i društveno značenje (sve prema Skoko, Bajš, 2007: 97).

Četvrti razlog pojave etičkih problema je prikazivanje informacija koje daju prednost klubu ili sportašu. U sportskim medijima novinari često pokazuju naklonost prema određenom klubu ili sportašu. Iako novinarska i etička pravila novinaru nameću obavezu nepristranosti i profesionalne distance prema temi koju komentira, pojedini novinari ne poštuju ta pravila. Usprkos tome, zanimljiva je pojava da se pri prijenosu međunarodnih sportskih utakmica od novinara ne očekuje isti stupanj nepristranosti. Iako takva pristranost teoretičarima medija nije prihvatljiva, ona je obilježje sportskog novinarstva u cijelom svijetu (Vasilj, 2014: 33). Štoviše, publika u sportskim događanjima u kojima sudjeluje nacionalna reprezentacija očekuje

pristranost i naklonost sportskog novinara prema klubu ili reprezentaciji. Dakako, uz iskazanu dozu poštovanja prema suparnicima.

Nadalje, peti razlog pojave etičkih problema jest zadiranje u privatnost sportaša ili sportašice. Zbog velikog interesa javnosti sportski novinari često zadiru u privatnost sportaša. Iako postoje jasna pravila koja svim osobama jamče pravo na privatnost, sportski novinari često prelaze profesionalnu granicu. Primjerice, članak 7. Zakona o medijima (2004.) javnim osobama jamči pravo na zaštitu privatnosti, osim u dva slučaja. Prvo, kada slučaj ima veze s javnom službom ili djelatnošću koju osoba obavlja. Drugo, kada javna osoba svojim izjavama, postupcima i drugima djelima, sama privlači pozornost javnosti. Unatoč jasnim pravilima, u posljednje se vrijeme bilježi sve veći broj privatnih tužbi od strane sportaša ili sportašice prema novinarima zbog narušavanja privatnosti.

Šesti je razlog prikazivanje nasilja i pogibeljnih scena. Konkretno, ova se pojava odnosi na nasilje na tribinama odnosno navijačko nasilje. Nažalost, navijačko je nasilje još uvijek prisutno na sportskim borilištima. To je pojava koju, prvenstveno, žele spriječiti UEFA i FIFA, vrhovne nogometne organizacije. Kako bi spriječile nasilje na tribinama, UEFA i FIFA u suradnji s nogometnim savezima i medijima provode razne kampanje i akcije. Jedna od tih akcija jest preporuka da se nasilje na tribinama ne prikazuje u medijima. Na taj se način želi dati što manje pozornosti navijačkim skupinama, ali i nasilju na tribinama. Primjerice, u Njemačkoj je provedeno istraživanje koje je pokazalo da njemačke navijačke skupine svoju važnost mjere time koliko su često spomenuti ili prikazani u medijima (Kunczik, Zipfel, 1998: 172-173).

Sljedeći razlog jest govor mržnje. Govor mržnje je govor koji obuhvaća svaki oblik izražavanja koji se smatra uvredljivim za bilo koju skupinu, rasnu, religijsku, etničku ili nacionalnu skupinu (Walker, 1994: 8). Srećom, ova je pojava sve rjeđa u sportskom novinarstvu. Posljednji, ali ništa manje važan razlog jest plagijat. Budući da novinarstvo još uvijek nema stroga pravila o citiranju tuđeg teksta ili riječi, plagijat je česta pojava u sportskom novinarstvu. Plagijat je oponašanje ili prisvajanje tuđeg umjetničkog, znanstvenog ili nekog drugog djela (Hrvatski leksikon, 2017). Plagijat je naročito raširena pojava na internetskim portalima. Naime, pojedini internetski portali preuzimaju vijesti sa stranih portala pri čemu ne navode ime izvora. Osim toga, internetski portali i često puta griješe pri prevođenju takvih vijesti. Na temelju toga, može se zaključiti da se sve veći broj sportskih novinara odlučuje na

tzv. *copy-paste* novinarstvo, a ne na stvaranje vlastitog djela. Jasno, preuzimanje tuđih riječi, bez navođenja izvora, protivno je i kažnjivo prema etičkim načelima novinarske struke.

Međutim, kako ne postoje učinkoviti mehanizmi prevencije plagiranja, teško je očekivati kako će se ta pojava u skoroj budućnosti umanjiti ili u potpunosti ukloniti.

3.1 Etički kodeksi

Sportske novinare okupljene u udrugama profesionalnih novinara obvezuje etički kodeks. Etički kodeks je opći nacrt etičnog ponašanja novinara koji istovremeno propisuje pravila i dužnosti novinara (HND, 2017). Međutim, svrha kodeksa nije propisati ponašanje novinara u svakom trenutku djelovanja. Svrha je kodeksa pružiti okvir na temelju kojega će novinari sami odlučiti kako će postupati.

Prvi kodeks nastao je početkom 20. stoljeća na prostoru SAD-a, dok je jedan od prvih međunarodnih kodeksa nastao zaslugom najvećeg svjetskog udruženja novinara. Naime, Međunarodno udruženje novinara (IFJ) 1938. donosi međunarodni etički kodeks, koji je bio poprilično manjkav i neprecizan (Thomas, 1998: 39). Međutim, u narednim godinama, etički se kodeks nadopunio i poboljšao.

Danas sportski novinari diljem svijeta djeluju prema etičkom kodeksu međunarodnog udruženja sportskih novinara, AIPS-a. Kodeks profesionalnih standarda ponašanja AIPS-a (u daljnjem tekstu Kodeks AIPS-a) nastao je 2014. godine, na konferenciji u Bakuu.

Kodeks AIPS-a (2014) sastoji se od dva dijela, uvoda i načela vodilja. U uvodu stoji kako kodeks predstavlja minimalne standarde profesionalnog ponašanja i prakse. Dok se u drugom dijelu kodeksa nalazi 13 načela. Spomenuta načela imaju funkciju da novinara usmjere na zakonit, etičan i profesionalan rad za opće dobro. Također, u drugom dijelu rada posebno su istaknuta dva načela, prvo o sukobu interesa, a drugo o povjerenju između novinara i klijenta. U prvom načelu odnosno 5. načelu Kodeksa AIPS-a (2014.), stoji kako je sukob interesa situacija u kojoj sportski novinar mora donijeti presudu u ime poslodavca, a u isto vrijeme ima interese ili obaveze koje bi mogle utjecati na tu presudu. Stoga, novinar pisanim putem mora obavijestiti poslodavca kako postoji mogućnost sukoba interesa nakon čega poslodavac donosi odluku nastavlja li se suradnja ili prekida. Drugo načelo odnosno 10. načelo Kodeksa AIPS-a

(2014.), bavi se činjenicom kako novinar mora djelovati iskreno, pošteno i profesionalno kako bi zaradio i sačuvao poštovanje klijenta.

Nadalje, sportski novinari u Hrvatskoj djeluju prema Kodeksu časti hrvatskih novinara (u daljnjem tekstu Kodeks časti). Naime, Kodeks časti usvojen je 2009. godine na 50. skupštini Hrvatskog novinarskog društva (HND), održanoj u Opatiji. Kodeks časti sastoji se od tri dijela. Opća načela Kodeksa časti (2009.) ističu koje su dužnosti novinara. Naime, novinari su dužni braniti ljudska prava, slobode i ostale vrijednosti. Također, dužni su pridržavati se Ustava i zakona Republike Hrvatske, kao i profesionalnih etičkih načela (Kodeks časti hrvatskih novinara, 2009.).

Drugi dio Kodeksa kroz 31 članak navodi koja su prava, ali i dužnosti novinara. Shodno tome, vrijedi izdvojiti sljedeće članke koje predstavljaju temelj novinarske struke. Primjerice, članak 5. Kodeksa časti (2009.) ističe kako je novinar dužan iznositi istinitu, uravnoteženu i provjerenu informaciju. Potom, članak 11. tvrdi kako novinar mora poštivati autorstvo drugih novinara, što konkretno znači da mora navesti ime autora čijim se tekstovima koristi. Članak 13. napominje kako novinar mora poštivati, štititi i promicati temeljna ljudska prava i slobode, a posebice načelo jednakosti svih građana. Nadalje, u članku 14. stoji kako je novinar dužan štititi intimu čovjeka od senzacionalizma te poštivati pravo na privatnost. I za kraj vrijedi izdvojiti članak 22. koji kaže kako novinar ima pravo na vlastito opredjeljenje. Međutim, u svome djelovanju novinar mora zauzeti profesionalnu distancu kako bi mogao objektivno i profesionalno izvještavati (sve prema Kodeks časti hrvatskih novinara, 2009.).

U posljednjem dijelu stoji kako je za zaštitu i primjenu Kodeksa nadležno Novinarsko vijeće časti HND-a. Također, navodi se kako su sankcije za povredu Kodeksa časti propisane Statutom HND-a (Kodeks časti hrvatskih novinara, 2009.).

No, kako bi etički kodeks bio učinkovit, on mora imati kontrolni mehanizam koji će nadgledati poštivanje kodeksa. Nedostatak efikasnog mehanizma, ključni je uzrok pojave etičkih problema u sportskom novinarstvu.

4. Etički problemi u sportskom novinarstvu

U svrhu ovog završnog rada, prikupljeni su primjeri sportskog novinarstva iz hrvatskih i svjetskih medij koji potkrepljuju najčešće etičke probleme u izvještavanju o sportskim događanjima. Među najčešće probleme spadaju propusti u provjeravanju informacija, prikazivanje informacija koja daje prednost klubu ili sportašu, zadiranje u privatnost sportaša ili sportašice te plagiranje. Uz primjere navedene su i odgovarajuće odredbe iz važećih kodeksa i zakona koji uključuju Kodeks časti hrvatskih novinara (2006.), Kodeks profesionalnih standarda ponašanja AIPS-a (2014.) te Zakon o medijima (NN 81/13).

Prema Itulu i Andersonu osnovna pravila izvještavanja su:

1. Pripremiti se, provjeriti kako se pišu i izgovaraju imena igrača i sudaca.
2. Uvijek započeti s najvažnijim, izbjegavati kronološki pristup.
3. Dobri medijski prilozi mješavina su činjenica, prijelomnih trenutaka, citata, statističkih podataka i analiza.
4. Izbjegavati stereotipe.
5. Izbjegavati besmislene izravne citate.
6. Koristiti slikovne izraze. (Malović, 2005: 307)

Primjeri medijskih objava svrstani su u tri tematska potpoglavlja koja uključuju izvještavanje o nogometu, košarci i rukometu.

4.1 Izvještavanje o nogometu

U izvještavanju o nogometu pojedini sportski novinari u velikoj mjeri iznose netočne, neprovjerene i nepotpune informacije. Time krše članak 5. Kodeksa časti (2009), koji predstavlja temelj novinarske struke.

Opisanu pojavu može se prikazati na primjeru novinskog članka pod nazivom „*Svi grijesi potjeranog kapetana Hajduka: Vučević izbacio Maloču jer se pozdravio s bivšim dinamovcem ?!*“ autora Zdravka Reića (Jutarnji list:17. travnja 2015.). Naime, u članku se iznosi netočna informacija kako je igrač Mario Maloča protjeran iz momčadi zbog rukovanja s Dujom Čopom. Iako je autor članka bio svjestan kako je Maloča protjeran iz momčadi zbog loše igre, ipak je objavio informaciju koja šteti ugledu kluba za koji igra. Slijedom toga, čelnici

kluba razmišljali su o podizanju sudske tužbe protiv sportskog novinara, no naposljetku sukob je izgladen.

Osim toga, može se izdvojiti sličan primjer, ali iz Španjolske. Naime, u članku pod nazivom „*Presi, o Mou o nosotros*“ (Carpio, Serrano: 2013.) iznosi se informacija kako su dva igrača madridskog Reala postavila ultimatum predsjedniku kluba. Igrači su poručili predsjedniku kako neko do lipnja mora otići, ili oni, ili tadašnji trener Jose Mourinho. Iako su autori članka trebali kontaktirati klub za komentar na iznesenu tvrdnju, to nisu učinili. Članak su objavili, a već isti dan madridski je Real objavio izjavu kojom demantira iznesene tvrdnje. Slučaj je završio podizanjem sudske tužbe, a tadašnjem uredniku lista prijetio je i otkaz.

Iako sportski novinari, kao i svi ostali građani, imaju pravo na opredjeljenje, novinari često pokazuju naklonost prema određenom klubu ili sportašu. Na taj način sportski novinari krše etičko načelo novinarske struke o profesionalnoj distanci prema temi koju komentiraju. Dakle, na drugom mjestu po brojnosti, nalazi se iskazivanje naklonosti prema određenom klubu ili sportašu. Odnosno, iskazivanje pristranosti prema određenom klubu ili sportašu. Za primjer takve pristranosti može se navesti članak pod naslovom „*Pet stvari koje smo naučili u derbiju: Dinamo je svemirski brod u odnosu na Hajduk*“ autora Alena Lesičkog. (Jutarnji list: 17. svibnja 2015.). Već na temelju naslova novinskog članka, primjećena je pristranost novinara. Novinar je time prekršio članak 22. Kodeksa časti (2009.) koji tvrdi da je profesionalna distanca prema temi koju novinar komentira, glavni preduvjet objektivnog i profesionalnog novinarstva.

Osim toga, televizijski su novinari često puta prozivani zbog očigledne pristranosti pri prijenosu međunarodnih sportskih susreta. Međutim, takav je oblik pristranosti prihvatljiv, pa čak i poželjan među publikom. Primjerice, pri prijenosu međunarodne nogometne utakmice Hrvatska – Srbija (HRT 2: 22. ožujka 2013.), novinar Drago Ćosić pristrano je komentirao zbivanja na terenu te emotivno proslavio dva zgoditka hrvatske nogometne reprezentacije. Ipak, tijekom prijenosa nogometne utakmice Ćosić je nekoliko puta osudio neprimjereno navijanje hrvatskih navijača, čime je iskazao poštovanje prema suparniku.

Nadalje, plagijat je sve češća pojava u sportskom novinarstvu. Iz više razloga sportski se novinari odlučuju na prepisivanje tuđih tekstova. Ako pritom ne navedu ime izvora, sportski novinari krše članak 11. Kodeksa časti (2009). Također, članak 18. Zakona o medijima (2004.) strogo napominje kako se pri preuzimaju tuđih informacija, mora navesti medij otkud je preuzeta spomenuta informacija. Kao primjer plagiranja može se navesti slučaj iz 2009. godine

kada je novinar sarajevskog lista *Oslobođenje*, Senad Hadžihuseinović prepisao, od riječi do riječi, uvodni paragraf kolumne hrvatskog novinara Bernarda Jurišića.

Naime, u uvodnom paragrafu kolumne Bernarda Jurišića pod nazivom „*Je li bijeg bolja polovica hrabrosti*“ (Sportnet.rtl.hr: 2009), hrvatski je novinar napisao sljedeće:

„*Bolje strateški uzmak nego herojski poraz*“, jedna je od poslovice izumitelja Grunfa iz legendarnog Alan Forda. U Hajduku se mnogi likovi već godinama vode tom umotvorinom, makar bi se u splitskom slučaju prije mogla primijeniti jedna druga Grunfova mudrost. *"Bolje sto godina živjeti kao kukavica, nego poginuti kao heroj..."*“.

A s druge strane, bosansko-hercegovački novinar izmijenio je tek nekoliko detalja te uvodni paragraf uklopio u vlastiti tekst (Sportnet.rtl.hr: 2009) :

„*Bolje strateški uzmak nego herojski poraz*“, jedna je od poslovice izumitelja Grunfa iz legendarnog Alan Forda. U bh. nogometu mnogi se likovi već godinama vode tom umotvorinom, makar bi se u ovom slučaju prije mogla primijeniti jedna druga Grunfova mudrost. *"Bolje sto godina živjeti kao kukavica, nego poginuti kao heroj..."*“. Dodajmo kako je činom plagiranja bosansko-hercegovački novinar prekršio 12. načelo Kodeksa AIPS-a, ali izgubio i posao.

I na kraju, zbog velikog interesa javnosti za nogometašima, sportski novinari često zadiru u njihovu privatnost. Sportaši su kao javne osobe pogodno tlo za istraživanje njihovog privatnog života (Vasilj, 2014: 32). Dakako, takvi postupci nisu profesionalni i njima se krše etička pravila novinarske struke. Primjerice, ako sportski novinar zadire u privatnost sportaša, krši članak 14. Etičkog kodeksa (2006.) koji ističe kako je novinar obvezan poštivati privatnost svake osobe. Međutim, nogometaši trebaju biti svjesni kako iznošenjem informacija iz privatnog života sami omogućuju novinarima uvid u njihovu privatnost i time kršenje navedenog etičkog pravila. Za primjer zadiranja u privatnost sportaša vrijedi izdvojiti objavu „*Hrvatski nogometaši potpuno goli uživali u bazenu*“ koja je sadržavala nage fotografije hrvatskih nogometnih reprezentativaca prilikom opuštanja na bazenu kampa Tivoli za vrijeme Svjetskog nogometnog prvenstva 2014. godine u Brazilu (T-portal, 15. lipnja 2014.).

4.2 Izvještavanje o košarci

Iako košarka ne privlači toliku medijsku pozornost kao nogomet, ipak se radi o dobro praćenom sportu, a posebice u vrijeme velikih međunarodnih natjecanja. Tada sportski novinari u većoj mjeri najavljuju, prenose, komentiraju i analiziraju događanja u košarci. Stoga, pregledom prikupljenih medijskih priloga na temu košarke, utvrđeno je kako su etičke pogreške prisutne, ali u puno manjem broju. Etičke pogreške se uglavnom odnose na povredu dva načela, iskazivanje pristranosti te propuste u provjeravanju informacija.

Za primjer iskazivanja pristranosti prema određenom klubu ili sportašu, može se izdvojiti članak pod nazivom „*Njihova liga, njihove nagrade...Brogdon završio ispred Šarića*“ autora Dejana Lovrića (24 sata: 27. lipnja 2017.). Naime, članak se tiče hrvatskog košarkaša Darija Šarića koji je nakon izvrsne sezone u NBA, konkurirao za nagradu za *rookieja*¹ godine. Međutim, nagradu je osvojio američki košarkaš što je izazvalo ogorčenje kod autora članka koji je zatim pri izvještavanju neprimjereno reagirao. Iako su statistički parametri išli u prilog američkom košarkašu, autor članka smatra kako je Šarić trebao osvojiti nagradu. Iako je razumljivo da sportski novinari iskazuju pristranost prema hrvatskom košarkašu, u konkretnom je slučaju sportski novinar morao biti objektivniji jer se objektivnost temelji na nepristranosti i činjeničnosti, koja predstavlja odgovore na pet osnovnih novinarskih pitanja (McQuail, 2005: 202).

4.3 Izvještavanje o rukometu

Rukomet privlači pozornost sportskih novinara u vrijeme velikih međunarodnih natjecanja. Tada sportski novinari najavljuju, prenose, komentiraju i analiziraju rukometnu reprezentaciju Hrvatske. Iako su etičke pogreške prisutne, one se uglavnom odnose na povredu načela o nepristranosti sportskog novinara. Dakako, sportski novinari iskazuju pristranost i naklonost prema rukometnoj reprezentaciji Hrvatske, iako se često puta u tome pretjeruje.

Za primjer pretjeranog iskazivanja pristranosti prema rukometnoj reprezentaciji Hrvatske, može se izdvojiti članak pod nazivom „*Au revoir, Francuzi: Čudesna Hrvatska je u polufinalu SP-a!*“ autora Marka Šindarića (24 sata: 23. siječnja 2013.). Naime, članak se bavi pobjedom hrvatske rukometne reprezentacije u četvrtfinalu Svjetskog prvenstva nad Francuskom. Iako je razumljiva osobna pristranost novinara, novinar je ipak pretjerao koristeći neprimjerene izraze

¹ Najbolji novak regularnog dijela sezone

kao što su *pomeli*, *razbili* i slično. Bez ikakve sumnje, novinar je morao prikazati veću dozu poštovanja prema suparnicima.

5. Smjernice za etično izvještavanje u sportskom novinarstvu

Na temelju teorijskog pregleda o etici u sportskom novinarstvu kao i istaknutih primjera medijskog izvještavanja o tri različita sporta može se zaključiti da pojedini sportski novinari u Hrvatskoj i svijetu nisu dovoljno pažljivi pri izvještavanju. Iako je razumljivo da se pod pritiskom rokova potkradaju manje pogreške, zabrinjavajuće je da se najveći broj pogrešaka odnosi na temelj novinarske struke, iznošenje istinite, uravnotežene i provjerene informacije. Upravo je takva situacija u sportskom novinarstvu posljedica dviju spomenutih pojava. Za etično izvještavanje u sportskom novinarstvu važne su sljedeće smjernice:

1. *Obrazovanje*

Dio sportskih novinara ne posjeduje obrazovanje koje bi ih u punom smislu osposobilo za tu struku. Budući da nemaju traženo obrazovanje moguće je da taj nedostatak uzrokuje barem neke etičke pogreške koje mogu naštetiti njihovom ugledu i ugledu medija koji predstavljaju. Stoga, sportski bi novinari trebali posjedovati određena znanja i vještine. Ta znanja i vještine uključuju: „poznavanje sporta, razumijevanje potreba recipijenata, poznavanje retoričkih pravila, poznavanje specijalnih vještina, poznavanje tehnika pisanja i medija, razvijanje općeg znanja, razvijanje osobnosti i vlastitoga stila rada, korištenje statistikom i pridržavanje zadanih rokova“ (Vasilj, 2014: 24).

2. *Praksa*

Nabrojana znanja i vještine budući sportski novinar usvaja kroz učenje i praksu. Naime, obrazovanje je od ključne važnosti za svakog novinara. Bez obzira na dosegnuti stupanj obrazovanja, hrvatski sportski novinar Žarko Susić znao je često puta upozoriti kako sportski novinar mora neprestano učiti (Vasilj, 2004: 25). Također, jednako je važno i znanje o medijima. Ono je nužno da sportski novinari svladaju temeljne zakonitosti medija kojima se luže kako bi profesionalno i etično obavljali posao (Vasilj, 2014: 27). Bez takvog takvog znanja, sportski novinar ne može profesionalno obavljati svoj posao. Za usvajanje znanja o medijima potrebno je mentorstvo iskusnog novinara te praksa.

3. *Poznavanje stranih jezika*

Nadalje, kroz proces obrazovanja sportski bi novinar trebao razvijati specijalne vještine poput poznavanja stranih jezika. Poznavanje engleskog jezika za sportske novinare je nužno, a poznavanje drugog svjetskog jezika može im biti od velike koristi. Iako se većina sportskih

novinara aktivno koristi stranim jezicima, još uvijek postoji manji broj novinara koji ne posjeduje adekvatno znanje stranog ili stranih jezika. Spomenuti je nedostatak naročito primjetan u prevođenju vijesti sa stranih jezika. Naime, često se puta zna dogoditi kako sportski novinar krivo prevede riječ ili rečenicu, promijeni joj značenje, čime se stvara nepotrebna konfuzija. Nenamjernom pogreškom, sportski novinar dovodi u pitanje vlastiti ugled, ugled medija koji predstavlja te ugled sportaša, kluba ili organizacije na koju se greška odnosi. Dakako, takva pogreška podliježe sankciji jer je novinar objavio netočnu ili nepotpunu informaciju. Time je povrijedio temeljno načelo novinarske struke, ali i ugled sportaša, sportskog kluba ili organizacije.

4. Poznavanje temeljnih retoričkih elemenata

Isto tako, sportski bi novinar trebao poznavati retorička pravila kako bi postigao jasnoću i čistoću jezika. Zahvaljujući retorici sportski novinari mogu postati dobri govornici. Konačno, sportski novinar trebao bi se znati koristiti statistikom. Sposobnost da se brojevi približe publici i smjeste u kontekst, naziva se lingvističko-matematičkom inteligencijom (Vasilj, 2014: 28).

5. Regulacija i samoregulacija profesije

Tijela profesionalnih udruženja sportskih novinara trebala bi provoditi bolju kontrolu sportskih novinara. Učinkovitim nadzorom i kontrolom smanjila bi se učestalost pojave etičkih problema u sportskom novinarstvu. No, kako bi funkcija kontrolnog mehanizma bila učinkovita, potrebno je nadopuniti etičke kodekse i ostale dokumente koji su već sada neprecizni i manjkavi. U svakom slučaju, ako bi sportski novinar napravio etičku pogrešku, kontrolni bi mehanizam trebao upozoriti sportskog novinara na tu pogrešku. Dakako, ako bi sportski novinar i dalje kršio odredbe etičkog kodeksa, trebalo bi ga primjereno kazniti i javno obznaniti odluku. Nasuprot tome, treba biti svjestan činjenice kako novinarski kodeksi ne jamče sami po sebi etički stav sportskog novinara. Etika nije znanje koje se može naučiti napamet i dosljedno primjenjivati kroz svoje djelovanje.

Ukratko, etički standardi sportskog novinarstva mogu se unaprijediti boljom edukacijom i učinkovitijom kontrolom sportskih novinara. Jedan je od uvjeta za unaprijeđenje etičkih standarda kvalitetno obrazovanje uz koje bi sportski novinari trebali usvojiti opće i medijsko znanje, retorička pravila, specijalne vještine i statistiku.

6. Zaključak

Etički problemi sportskog novinarstva su sljedeći: ovisnost novinara o vlasniku medija, sukob interesa, propusti u provjeravanju informacija, pristranost novinara, zadiranje u privatnost sportaša, prikazivanje nasilja, govor mržnje te plagijat. U radu je iznesen i opisan niz primjera kršenja etike odnosno zakona i kodeksa vezanih uz sportsko novinarstvo i izvještavanje općenito. Sportski novinari najčešće krše pravilo o iznošenju istinite, uravnotežene i provjerene informacije. Također, sportski novinari često krše i pravilo o nepristranom izvještavanju, zadiranju u privatnost te plagiranjem. Međutim, zanimljiva je pojava kako se pri prijenosu međunarodnih sportskih događaja od novinara ne očekuje isti stupanj nepristranosti kao u događajima od nacionalne važnosti.

Dakle, iako postoje jasna pravila novinarske profesije, sportski novinari ponekad krše etička pravila, ali ne bivaju kažnjeni. To je posljedica dviju pojava, prije svega nedostatka kvalitetnog i dostatnog obrazovanja, a zatim i učinkovite kontrole sportskih novinara.

Kvalitetnim obrazovanjem novinari bi trebali usvojiti opće i medijsko znanje, specijalne vještine, retorička pravila i poznavanje statistike. Jednako tako, treba biti svjestan činjenice da niti etički kodeksi niti obrazovanje ne jamče etički bolje novinarstvo što jednako vrijedi za sportsko novinarstvo. Stoga bi kontrolni mehanizmi udruženja profesionalnih novinara trebali provoditi bolju kontrolu sportskih novinara. Također, kvalitetnim obrazovanjem i učinkovitom regulacijom i samoregulacijom novinara unaprijedili bi se etički standardi sportskog novinarstva u Hrvatskoj i svijetu.

7. Popis korištenih izvora

1. „Etika“ (2017.) *Hrvatska enciklopedija*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18496> (datum posjete: 10. kolovoza 2017.).
2. „Plagijat“ (2017.) *Hrvatski leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.hrleksikon.info/definicija/plagijat.html> (datum posjete: 10. kolovoza 2017.).
3. „Povijest HZSN-a“ (2017.) *HZSN*, <http://www.hzsn.hr/hr/onama/povijest-hzsn-a> (datum posjete: 13. kolovoza 2017.).
4. Dokumenti (2017.) *HND*, <http://www.hnd.hr/dokumenti> (datum posjete: 5. rujna 2017.).
5. Kodeks časti hrvatskih novinara (2006.) Hrvatsko novinarsko društvo, <http://www.hnd.hr/hr/dokumenti/> (datum posjete: 11. kolovoza 2017.).
6. Kodeks profesionalnih standarda ponašanja AIPS-a (2014.) AIPS, <http://www.hzsn.hr/hr/sluzbeniakti/kodeks-aips> (datum posjete: 11. kolovoza 2017.).
7. Kunczik, M., Zipfel, A. (1998.) *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
8. Kunczik, M., Zipfel, A. (2006.) *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*, Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
9. Malović, S. (2005.) *Osnove novinarstva*, Zagreb: Golden marketing.
10. Malović, S. (2007.) *Mediji i društvo*, Zagreb: ICEJ.
11. McQuail, D. (1994.) *Mass Communication Theory*, London: Sage Publications Ltd.
12. McQuail, D. (2005.) *Mass Communication Theory*, London: Thousand Oaks.
13. Skoko B., Bajs, D. (2007.) „Objavljivanje neistina i manipuliranje činjenicama u hrvatskim medijima i mogućnost zaštite privatnosti, časti i ugleda“, *Politička misao*, sv. 44 (1): 93-116.
14. Thomass, B. (1998.) *Journalistische Ethik: Ein Vergleich der Diskurse in Frankreich, Großbritannien und Deutschland*, VS Springer: Opladen/Weisbaden.
15. Vasilj, M. (2014.) *Sportsko novinarstvo*, Zagreb: Synopsis.
16. Walker, S. (1994.) *Hatespeech: The History of an American Controversy*, Lincoln: University of Nebraska Press.

17. Zakon o medijima (2004.) Narodne novine, <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima> (datum posjete: 12. kolovoza 2017.).

1. „Hrvatski nogometaši potpuno goli uživali u bazenu“ (2014.) *T-portal*, <http://www.tportal.hr/sport/magazin/338357/Hrvatski-nogometasi-potpuno-goli-uzivali-u-bazenu.html> (datum objave: 15. lipnja 2014.).
2. Carpio, C., Serrano, M. (2013.) „Presi, o Mou o nosotros“, *Marca*, http://www.marca.com/2013/01/24/futbol/equipos/real_madrid/1358991492.html (datum objave: 24. siječnja 2013.).
3. Jurišić, B. (2009.) „Je li bijeg bolja polovica hrabrosti“, Sportnet.rtl.hr, <http://sportnet.rtl.hr/vijesti/381456/> (datum objave: 11. kolovoza 2009.).
4. Lesički, A. (2015.) „Pet stvari koje smo naučili u derbiju: Dinamo je svemirski brod u odnosu na Hajduk“, Jutarnji list, <http://www.jutarnji.hr/sport/nogomet/5-stvari-koje-smo-naucili-u-derbiju-dinamo-je-svemirski-brod-u-odnosu-na-hajduk/386836/> (datum objave: 17. svibnja 2015.).
5. Lovrić, D. (2017.) „Njihova liga, njihove nagrade...Brogdon završio ispred Šarića“, *24 sata*, <https://www.24sata.hr/sport/njihova-liga-njihove-nagrade-brogdon-završio-ispred-sarica-530110> (datum objave: 27. lipnja 2017.).
6. *Nogomet: kvalifikacije za SP 2014: Hrvatska – Srbija* (2013.) Hrvatska radiotelevizija, urednik: D. Ćosić, 22. ožujka 2013.
7. Reić, Z. (2015.) „Svi grijesi potjeranog kapetana Hajduka: Vučević izbacio Maloču jer se pozdravio s bivšim dinamovcem?!“, *Jutarnji list*, <http://www.jutarnji.hr/sport/nogomet/svi-grijesi-potjeranog-kapetana-hajduka-vucevic-je-izbacio-malocu-jer-se-pozdravio-s-bivsim-dinamovcem/376801/> (datum objave: 17. travnja 2015.).
8. Šnidarić, M. (2013.) „Au revoir, Francuzi: Čudesna Hrvatska je u polufinalu SP-a“, *24-sata*, <https://www.24sata.hr/sport/rukometni-el-clasico-vrijeme-da-karabatic-i-drustvo-padnu-298749> (datum objave: 23. siječnja 2013.).